

0776
000032

3

5

INFO-SCOOP

Van de redactie

Tint E.J. Grootendorst

In deze Info-scoop kunt u een overzicht lezen van de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië gedurende de periode 07 tot en met 20 maart. Het tweede artikel geeft de stand van zaken weer in Oostelijk Centraal Europa en de Balkan. Daarna volgt een artikel over Angola. Het vierde, en tevens laatste, artikel van deze Info-scoop behoort tot de serie luchtverdedigingsmiddelen. De volgende Info-scoop kunt u in de week van 03 april verwachten.

GEBEURTENISSEN IN HET VOORMALIG JOEGOSLAVIË

van 7 maart t/m 20 maart 1995

-EEN OVERZICHT-

101 MIDCie
sectie Joegoslavië

Tint Grootendorst
Smi Slangen

INLEIDING

In deze samenvatting wordt de situatie van 7 t/m 20 maart 1995 behandeld onderverdeeld in:

- Republieken van het voormalig Joegoslavië
- Bosnië-Herzegovina:
  - *politieke aspecten
  - *militaire aspecten
  - *VN, EU en NAVO

REPUBLIEKEN van het voormalig Joegoslavië

KROATIË

Kroatië heeft opnieuw bedreigd de Krajina te veroveren, als UNPROFOR eenmaal uit dit gebied zal zijn teruggetrokken.

De Hongaarse minister van Buitenlandse Zaken, László Kovács (op dit moment voorzitter van de

OVSE), heeft in Wenen gezegd dat de OVSE plannen bestudeert om de VN-vredesmacht in de Kroatische Krajina na het gedwongen vertrek te vervangen door een troepenmacht van de NAVO, de WEU en de OVSE. Voordat tot de vorming van een troepenmacht wordt besloten, moeten eerst de mogelijkheden om

deze drie organisaties voor het eerst te laten samenwerken goed bestudeerd worden. Volgens Kovács kan de OVSE 'sneller, doelmatiger en met een betere kennis van culturele omstandigheden' optreden dan de VN.

Als gevolg van de starre houding van president Tudjman met betrekking tot het niet verlengen van het mandaat van de VN-troepen, heeft de EU de onderhandelingen met Kroatië over een handels- en samenwerkingsovereenkomst opgeschort. Verder wil de EU dat ook na afloop van het huidige mandaat vredestroepen in Kroatië blijven, eventueel onder een aangepast mandaat. Dit hebben de EU-ministers van Buitenlandse Zaken in Brussel besloten. Tijdens de vergadering werd de Europese Commissie gemachtigd om namens de EU met Kroatië te onderhandelen, echter pas dan wanneer de toekomst van de VN-troepen duidelijk is.

Duitsland was als één van de weinige EU-landen voorstander om nu alvast het licht op groen te zetten voor verkennende besprekingen met Kroatië. Groot-Brittannië, Frankrijk en Nederland waren daar op tegen. Zowel minister van Mierlo als zijn Britse ambtgenoot Hurd hebben gepleit voor een enigszins ander mandaat voor de VN-troepen. Om Tudjman tegemoet te komen 'moet je toch een aantal optische dingen doen', aldus van Mierlo. Intussen blijven de pogingen doorgaan om president Tudjman op andere gedachten te brengen. Ondanks pogingen van de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, Holbrooke, heeft de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken, Granic, gezegd dat Kroatië blijft bij het besluit om het mandaat niet te verlengen ondanks de enorme internationale politieke druk. De VN-functionarissen hebben de Kroatische regering een ontwapening van de VN-vredesmacht in de Kroatische Krajina aangeboden, in de hoop dat dit aanbod Zagreb er alsnog toe brengt in te stemmen met een verlenging van het VN-mandaat.

Na intensief overleg met de onderminister van Buitenlandse Zaken, Holbrooke, telefonische overleg met Warren Christopher en onder zeer grote internationale druk heeft president Tudjman eindelijk ingestemd met een verlenging van het VN-mandaat. Hij deed dit op een gezamenlijke persconferentie met de Amerikaanse vice-president Al Gore tijdens de Sociale Top in Kopenhagen (12 maart). Gore toonde zich verheugd en sprak van 'een belangrijke stap op de weg van oorlog naar vrede'. Hij zei verder dat Amerika het streven van Kroatië om de controle terug te krijgen over de aan de Krajina Serviërs verloren stukken land ondersteund. Hij gaf hierover geen verdere details. In de dagen voorafgaand aan de bekendmaking van Tudjman waren er al geruchten dat Kroatië zijn standpunten zou gaan verzachten.

Het mandaat zal worden aangepast en het aantal blauwhelmen worden teruggebracht. De buitengrenzen van Kroatië zullen voortaan scherper worden bewaakt en er zal minder worden gepatrouilleerd in de bufferzone. De Kroatische president verwacht dat er niet meer dan vijfduizend soldaten nodig zijn om het nieuwe mandaat uit te voeren, de VN denkt aan zesduizend. Er zijn al weer vragen gerezen over de effectiviteit van een gehalveerde

troepenmacht. De VN zal slechts een dertigtal grensposten gaan controleren, hetgeen inhoudt dat een omvangrijke smokkel via het door Serviërs beheerste, moeilijke begaanbare berggebied mogelijk blijft. De Kroaten zouden verder volgens onbevestigde berichten bereid zijn waarnemers in de bufferzones tussen Kroatië en de Krajina te accepteren. Dit is niet echt een reële optie, aangezien de VN de demarcatielijn (700 km) nu al nauwelijks kan controleren met 12000 man, laat staan met een aantal ongewapende waarnemers.

Volgens een ander bericht zou de ingekrompen troepenmacht behalve de internationale grenzen ook de demarcatielijn gaan bewaken. Dit lijkt een meer voor de hand liggende optie, alhoewel voor deze mogelijkheid nog meer geldt dat het aantal militairen wel erg klein wordt voor deze omvangrijke taak. Volgens ditzelfde bericht heeft de VN al gezegd dat het afsluiten en volledig bewaken van de grenzen onmogelijk is. Een afvaardiging van president Tudjman vertrekt volgende week naar New York om met de secretaris-generaal van de VN, Boutros Ghali, over het nieuwe mandaat te onderhandelen. De verwachting is dat de onderhandelingen moeizaam zullen gaan verlopen, vooral over de vraag wat de werkelijke rol van de VN zal gaan worden. Verder wordt verwacht dat de Kroatische Serviërs het nieuwe plan zwaar zullen gaan tegenwerken. Grenscontroles zullen er voor (moeten) zorgen dat de Serviërs op zijn minst belemmerd worden in het leveren van steun aan hun volksgenoten in de Krajina.

Het is overigens nog onduidelijk hoe Tudjman het nieuwe mandaat gaat verkopen aan zijn bevolking. Sinds het vertrek van de VN was aangekondigd, waren de verwachtingen hoog gespannen. Bijna 85 procent van de bevolking stond achter het besluit om het mandaat niet meer te verlengen. Internationaal heeft het besluit van Tudjman veel lof geoogst, maar in eigen land is het niet goed ontvangen. Vertegenwoordigers van de 250.000 Kroaten die in 1991 uit de Krajina zijn verdreven of gevlucht, hebben woedend gereageerd. Ook de Kroatische oppositie reageerde negatief. De leider van de sociaal-liberale partij HSLs, Drazen Budisa sprak van een capitulatie van Tudjman jegens de internationale gemeenschap en de Servische leider Milosevic.

Verder is het onbekend wat de tegenprestatie van het Westen zal zijn voor de tegemoetkoming door Tudjman. Hoe dan ook loopt het imago van Tudjman een forse deuk op. De bevrijding van de Krajina is nu weer op de lange baan geschoven en Kroatië is nog steeds midden in een ingevroren oorlog waarin de Servische vijand, onder de bescherming van de VN-troepen, een kwart van het land bezet houdt.

Als het nieuwe mandaat inderdaad doorgaat, zal de Amerikaanse regering tijdelijk een klein contingent militairen ter beschikking stellen om assistentie te verlenen bij de evacuatie van ongeveer 7.000 blauwhelmen uit Kroatië. Er wordt gedacht aan enkele honderden militairen. De Verenigde Staten hebben benadrukt dat dit geen wijziging van hun standpunt inhoudt om geen grondtroepen in te zetten in ex-Joegoslavië. De VS hebben wel vijfhonderd man in Macedonië.

Zoals al in eerdere uitgaven van de Info Scoop gemeld is, zal een terugtrekking van de VN-troepen uit Kroatië een omvangrijke en zeer ingrijpende operatie worden. Behalve dat er sprake is van een groot aantal technische problemen, bestaat er ook onduidelijkheid over wat de Kroaten eigenlijk willen. In Amerika gelooft men dat de Kroaten hun kracht overschatten: na een eerste aanval zullen de Kroaten er al snel achter komen dat de Serviërs nog altijd sterker zijn. Toch bestaat de mogelijkheid dat Tudjman precies weet wat hij doet. Eén van de vermoedens bij verschillende inlichtingendiensten is dat Kroatië het op een akkoord heeft gegooid met Servië: de Servische minderheid in Kroatië raakt haar VN-bescherming kwijt (wat de Kroaten altijd al gewild hebben), maar op hun beurt zullen de Kroaten de Serviërs niet aanvallen (hetgeen Servië eist). Er zijn geen concrete bewijzen voor een dergelijk akkoord, maar NAVO-functionarissen hebben erop gewezen dat noch Kroatië noch Servië zich bijster veel zorgen maken over het vertrek van de VN, en ze vermoeden dat ze weten waarom. Als er inderdaad zulke afspraken bestaan, kan dat eigenlijk maar tot één ding leiden: dat de Serviërs en de Kroaten ertoe kunnen overgaan Bosnië onderling te verdelen- iets dat de VN al jaren vreest.

UNPA's/SERVISCHE KRAJINA

De Krajina Serviërs zijn niet te spreken over de nieuwste ontwikkelingen met betrekking tot de verlenging van het mandaat door Kroatië. Als inderdaad een 'nieuwe' vredesmacht de internationale grenzen gaat bewaken, zijn de Kroatische Serviërs in elk geval over de normale weg moeilijk te bevoorraden door de Serviërs. De Krajina is volledig afhankelijk van Bosnische Serviërs en van Servië zelf voor de toevoer van wapens, munitie en brandstof. De grenscontroles zouden de positie van de Republiek Servische Krajina ernstig verzwakken. Tot nu toe zijn de Serviërs in Kroatië buiten de onderhandelingen gebleven. Volgens Kroatië is het ook niet toegestaan dat de Krajina Serviërs betrokken worden bij de onderhandelingen, aangezien het geen formele staat is en gebruik maakt van bezet Kroatisch grondgebied.

Milan Babic, één van de belangrijkste Kroatisch-Servische leiders, heeft gezegd dat een wijziging van het VN-mandaat niet bespreekbaar is. Volgens hem zijn zonder Servische toestemming effectieve grenscontroles onmogelijk. Hij is overigens niet tegen een verkleining van de troepenmacht in zijn gebied. Een andere vertegenwoordiger van de éézijdig uitgeroepen 'Servische Republiek Krajina' (RSK), Slobodan Jarcevic, heeft gezegd dat de Serviërs geen wijziging van het mandaat van de vredesmacht wensen en ook geen blauwhelmen langs de buitengrens van Kroatië willen hebben. Onder een nieuw mandaat, aldus Jarcevic, zou UNPROFOR de Kroatische wet implementeren en bevelen van de Kroatische regering opvolgen'. Jarcevic zal het standpunt van de RSK uiteenzetten in een brief aan secretaris-generaal Boutros Ghali. Hij wees verder de oproep van de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel, om tot een spoedige integratie van de RSK en Kroatië over te gaan, van de hand. Hij vergeleek die integratie van Krajina en Kroatië met een éénwording van Duitsland en Frankrijk en zei dat de Krajina al vier jaar onafhankelijk is.

SERVIË

Op 7 maart hebben de VN- en EU-onderhandelaars Stoltenberg en Owen onderhandeld met de Servische president Milosevic. Zij zijn er niet in geslaagd om Milosevic te winnen voor het jongste voorstel van de Contactgroep om de sancties tegen Joegoslavië op te heffen in ruil voor de erkenning van Kroatië en Bosnië.

De Volkskrant meldt dat de Servische overheid een grote campagne is begonnen teneinde culturele waarden uit te dragen aan het publiek. Want in Servië is 1995 uitgeroepen tot "jaar van de cultuur". Saatchi & Saatchi Balkan Advertising ontwierp veertig tv-spotjes, twintig posters en veertien radio-commercials. De campagne heeft een laag nationalistisch gehalte. Saatchi-directeur Dragan Sakan omschreef zijn werk als "lichtvoetig en ondeugend". Geen orthodoxe kruisen, Cetnik-liederen of martiale slogans. Servische cultuur is volgens de campagne klassieke muziek, experimenteel theater, impressionistische schilderijen, alternatieve rock.

De Servische cultuur is afgezakt tot een bedenkelijk peil. Popmuziek is verdrongen door de turbo-folk, een opgevoerde versie van de oude Servische volksmuziek (met als treurig hoogtepunt de meezinger "Mijn liefde is een Cetnik"). In de literatuur overheerst het romantische traditionalisme. Dat blijkt uit het feit dat de laatste drie jaar meer boeken zijn verschenen met het woord "Servisch" in de titel dan in de driehonderd jaar ervoor. De galeries hangen vol met voorstellingen van Servische heldendaden en slecht geschilderde ikonen. De beste kunstenaars zijn naar het buitenland gevlucht om de oorlog te ontlopen. Door het uiteenvallen van Joegoslavië en de sancties van de VN werden de verbindingen met de internationale kunstwereld verbroken, provincialisme viert hoogtij.

De Servische kitsch kwam Milosevic goed van pas. Het droeg bij aan een klimaat dat oorlog en etnische zuiveringen rechtvaardigde. Alle andere kunst werd anti-Servisch verklaard. Onlangs werd in de gemeentegalerie van Belgrado de oorlogskitsch van de laatste jaren tentoongesteld: kruisen van alle maten en afmetingen, modellen van Servische kloosters, kalenders met elke maand een andere Cetnik-hertog, een doodshoofdvlag, sleutelhangers met Servische baretjes.

Nu het Servische regime onderhandelt over een vredesregeling heeft het de oorlogskitsch niet meer nodig. Milosevic heeft een sfeer nodig waarin compromissen en niet heldendaden voor de hand liggen. Daarom heeft het ministerie van Cultuur "de strijd tegen kitsch" aangeboden en is 1995 uitgeroepen tot cultureel jaar. De Serviërs moeten opnieuw beschaafd worden, en de nationalistische partijen moet de wind uit de zeilen worden genomen.

BOSNIË-HERCEGOVINA

BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK

In de vorige infoscoop werd reeds melding gemaakt van een radiomelding over een militair bondgenootschap tussen Kroatië en Bosnië.

Het mondelinge accordt tussen de bevelhebbers van het Kroatische leger, de Bosnisch-Kroatische milities en het door Moslims gedomineerde Bosnische regeringsleger, werd in het bijzijn van de Kroatische president Tudjman, minister van Defensie Susak en Bosnische en Kroatische leiders ondertekend.

Vooraf de VS hebben aangedrongen op een samenwerking tussen beide naties, hetgeen vorig jaar leidde tot beëindiging van hun onderlinge strijd. Bij de vorming van het gemeenschappelijke opperbevel hebben beide partijen zich ook gebaseerd op het akkoord van Washington van een jaar geleden, waarin afspraken zijn gemaakt over de vorming van een federatie van Bosnische moslims en Bosnische Kroaten en een confederatie tussen Bosnië en Kroatië.

De commandant van het Bosnische regeringsleger, generaal Delic, noemde de vorming van een gezamenlijk opperbevel "de enige en juiste weg". Volgens de stafchef van het Kroatische leger, generaal Janko Bobetko, is het doel van de militaire samenwerking "de verdediging van het grondgebied en de integriteit van de grenzen en van de bevolking die in de federatie en de confederatie leeft, en het scheppen van de voorwaarden voor de terugkeer van vluchtelingen".

Het is echter niet duidelijk welke consequenties de partijen aan de afspraak willen verbinden en hoe het gezamenlijk opperbevel er in de praktijk uit zal gaan zien. Theoretisch gezien biedt die afspraak Kroatië de mogelijkheid zich te mengen in de strijd rond Bihac. Het Bosnische regeringsleger vecht daar tegen Kroatisch-Servische eenheden. Als Kroatië dat doet zou dat kunnen leiden tot het uitvechten van het conflict tussen de Kroaten en de Kroatische Serviërs vanuit Bosnië.

Een VN-vertegenwoordiger uit Zagreb noemde het accoord een "zorgwekkende ontwikkeling", duidelijk gericht tegen Servië. De samenwerking tussen Kroatië en Bosnië kan de strijd niet alleen op het slagveld versterken, maar ook aan de onderhandelingstafel.

De Bosnisch-Servische tv-zender deed het samenwerkingsaccoord af als "onbelangrijk". Zij wees erop dat deze federatie van Moslims en Kroaten slechts op papier bestaat, daar de 'bondgenoten' elkaar regelmatig bevechten. Afgelopen maand hadden de Bosnische en Kroatische Serviërs laten weten dat zij een gemeenschappelijk militair commando hadden gevormd.

De Bosnische Serviërs hebben bedreigd de UNPROFOR-troepen te dwingen zich terug te trekken uit de enclaves Srebrenica, Zepa en Gorazde en uit de Bosnische hoofdstad Sarajevo, als Kroatië vasthoudt aan het vertrek van de VN-troepen uit de Servische Krajina. Generaal Mladic, de opperbevelhebber van de Bosnische Serviërs, heeft dit 6 maart meegedeeld aan de commandant van UNPROFOR in Bosnië, generaal Smith. Mladic had nog een aantal eisen. Hij zei dat er vanaf 15 maart geen voedselkonvoien meer worden toegelaten tot de enclaves, tenzij de Bosnische Serviërs meer humanitaire hulp krijgen. Verder wil hij van ieder konvooi voor de moslims twee vrachtwagens met benzine houden (inclusief de vrachtwagen). Een VN-woordvoerder noemde de eisen van Mladic absurd.

Ondanks de talloze pogingen van de buitenwereld om te komen tot een Balkan-omvattende vrede, blijven de strijdende partijen in Bosnië en Kroatië zich voorbereiden op een hervatting van de oorlog. Hieronder zijn een aantal onmiskenbare signalen samengevat:

- De vorming van een gezamenlijke commandoraad van de Bosnische Serviërs en de Serviërs in de Krajina. Hiermee hebben de Serviërs in beide landen in feite hun gescheiden oorlogen formeel samengevoegd.

- De diverse tegenpartijen van de Serviërs (de moslims, de Bosnische Kroaten en Kroatië) hebben bovenstaande stap beantwoord met de vorming van een soortgelijk gemeenschappelijk opperbevel.

Er zijn nog andere tekenen dat de handhavers van de vrede in de verdrukking raken en dat de voorstanders van hervatting van de oorlog aan invloed winnen.

- De internationale waarnemers die de grens tussen Joegoslavië (Servië) en Bosnië bewaken hebben laten weten geld en manschappen te kort te komen en te moeten vertrekken als het geld en die manschappen er niet snel komen. Dat vertrek zou Servië alle mogelijkheden bieden om de hulp aan de Bosnische Serviërs te hervatten als het in Bosnië tot oorlog komt.

- Het EU-bestuur in de Bosnische stad Mostar, bedoeld om de totstandkoming van de federatie in de praktijk gestalte te geven, heeft bedreigd te vertrekken omdat de Bosnische Kroaten de pogingen van de EU ondermijnen. De EU-bestuurder van Mostar, Koschnick, zal de EU informeren dat de Kroaten zich niet aan de afspraken houden en dat de EU zich uit Mostar zal terugtrekken als daar geen verandering in komt.

- De strijd in de moslim-enclave Bihac gaat onverminderd door. De Kroatische Serviërs en de troepen van Abdic hebben duidelijk gemaakt alleen genoeg te nemen met een militaire zege.

- Het dreigement van de Bosnische Serviërs om de VN-troepen in de enclaves te dwingen om te vertrekken (zie ook hierboven).

Ter herinnering volgt hieronder een samenvatting van wat de diverse partijen nou eigenlijk willen bereiken.

- De Serviërs hebben nog niet de controle over al het gebied dat ze willen. Hun doel is het bewonen en bezetten van een stuk land van Servië door Bosnië tot in Kroatië. Om dit te bereiken willen hardliners de moslims verdrijven uit Srebrenica, Zepa en Gorazde. Verder willen ze de Posavina-corridor verwijderen en de controle verkrijgen over de moslim-enclave Bihac.

- De Kroaten hebben grote problemen met de Servische pockets in Kroatië (de republiek Servische Krajina). De Kroaten willen de Krajina Serviërs in het oosten en noorden van Kroatië ontwapenen. Op deze plaatsen is de kans het grootst dat in het voorjaar het offensief weer opblaait.

- De moslims van het Bosnische regeringsleger willen zoveel mogelijk terrein terugwinnen dat ze verloren hebben in de eerste maanden van de oorlog. Veel moslims hopen dat ze hierbij hulp krijgen van het Westen, maar de leiding van het leger ziet meer heil in het bevoorraden en bewapenen van de troepen. Het wordt algemeen aangenomen dat de moslims grote aantallen wapens hebben ontvangen (denk bijvoorbeeld aan de ongeïdentificeerde vliegtuigen boven Tuzla).

De betrekkingen tussen de VN-vredesmacht in Bosnië en de Bosnische regering zijn zo slecht geworden dat ze op het punt staan te worden verbroken. De VN-vredesmacht beklaagde zich over "criminele nalatigheid" van Bosnische zijde in de naleving van het statuut dat de relaties regelt. Woensdag 15 maart werden in de moslim enclave Gorazde twee voor de VN-vredesmacht werkende tolken gearresteerd door de Bosnische autoriteiten. De tolken werden in het regeringsleger ingelijfd. Volgens een VN-woordvoerder is dit een "misdadige" schending van het statuut, dat bepaald dat VN-werknemers vrijgesteld zijn van de dienstplicht.

De woordvoerder vergeleek de relaties van de VN met de regering met die tussen de VN en de Bosnische Serviërs, die traditioneel zeer slecht is; "We zijn gewend aan slechte relaties met de Serven, maar die met de regering zijn niet veel beter. We gaan terug naar de situatie in december, toen de levensvatbaarheid van onze hele missie op het spel stond".

De verslechtering kan volgens VN-diplomaten terug te voeren zijn op een besluit van de voormalige opperbevelhebber van de VN-vredesmacht in Bosnië generaal Rose. Hij besloot vlak voor zijn vertrek in januari op grond van de lopende bestandsafspraken Servische verbindingsofficieren te stationeren op VN-bases in door de regering beheerst gebied. Voor de Bosnische regering was dit de druppel die de emmer deed overlopen. Zij zag dit als een illustratie van de vermeende pro-Servische houding van de VN-vredesmacht.

Alija Izetbegovic heeft tijdens zijn bezoek aan Bonn gezegd tegen verlenging van het huidige bestand in zijn door oorlog verscheurde land te zijn. Hij verklaarde voor de commissie Buitenlandse Zaken van de Bondsdag dat "Indien de Bosnische Serviërs het vredesplan niet aanvaardden, er geen andere keus overblijft dan weer te gaan vechten".

Hij deed een beroep op de internationale gemeenschap de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic te boycotten, tot deze het vredesplan van de Contactgroep aanvaard heeft. Volgens Izetbegovic heeft het bestand, afgekondigd op 1 januari en eind april aflopend, alleen in Servisch voordeel gewerkt. Onder het plan moeten zij 20 procent afstaan van hun gebied, dat nu 70 procent van Bosnië beslaat.

De militaire bevelhebber van Bosnië, generaal Rasim Delic, onderstreepte de woorden van zijn president. "Uitbreiding van de oorlog in de Balkan kan alleen maar gunstig voor de Moslims uitpakken, omdat de Serven dan gedwongen worden hun krachten verder te verdelen" aldus de generaal.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR

Ook 'Der Spiegel' meldt de "vliegincidenten" in het Bosnische luchtruim. Vermoedelijk gaat het hier om wapenleveranties. Als belangrijkste aanvoerroutes worden genoemd een voormalig vliegveldje voor sportvliegtuigen noordwest van Sarajevo en een tot landingsbaan verbouwd stukje rijksweg bij Tuzla. Volgens Der Spiegel zou het hier gaan om raketwerpers, Stingers en broodnodige reservedelen voor de 2e Brigade van het Moslimleger. De wapenleveranties zouden uit Turkije en Iran komen. Ook wordt betrokkenheid van de VS niet uitgesloten.

Niet alleen de Moslims lappen het vliegverbod aan hun laars. Ook Slobodan Milosevics militaire helikopters zijn bijna elke nacht in touw om de Servische troepen te bevoorraden

BIHAĆ-POCKET

Teneinde de rebellerende Serviërs in Kroatië te dwingen toestemming te geven om nieuwe, beter toegankelijke routes naar de belegerde Bihać-pocket te mogen openen, hebben vertegenwoordigers van de VN woensdag 8 maart besloten om alle voedseltransporten naar de pocket te stoppen. Deze opheffing valt samen met het verschijnen van nieuwe gegevens van de VN-onderhandelingen gericht op het voorkomen van terugtrekken van de VN uit Kroatië.

Volgens een intern VN-rapport is aan de Krajina-Serviërs duidelijk gemaakt dat zij een ontplooiing van de VN aan de internationaal erkende grens met Bosnië als "minimale aanwezigheid" moeten accepteren. De 12.000 peacekeepers patrouilleren langs de cease-fire lijn tussen Kroaten en de Servische militie. Gedurende de burgeroorlog van 1991 nam de laatste groep ongeveer 30 procent Kroatisch grondgebied in bezit. Volgens Tudjman's redenatie zou de VN aanwezigheid alleen maar de verdeeldheid van zijn land bevestigen, het beschermen van de rebellerende Serven op Kroatische grond en de Serven aanmoedigen een Servische ministaat te creëren, die bij Servië zelf aangesloten zou kunnen worden.

Terwijl het genoemde VN-rapport sprak van het feit dat de Krajina-Serven geen bezwaar hadden over de herontplooiing van de peacekeepers, bleken andere VN-functionarissen te stellen dat de positie van de VN wat onzekerder was geworden.

Er zijn bezorgdheden geuit met betrekking tot de voortzetting van humanitaire hulpacties. Er zijn reeds aanvallen geweest op hulpkonvoeien door Kroatische Serviërs en de opstandige Moslims van Fikret Abdic. Ook hebben zij geweigerd konvoeien toe te laten. Dit als gevolg op de dreiging de VN uit Kroatië te verdrijven. Voorlopig heeft de UNHCR besloten om de voedsel- en noodhulp aan de Kroatische Serviërs en de rebellen van Abdic in de Bihac-pocket stop te zetten. Pas als de blokkade van de enclave in het noordwesten van Bihac opgeheven wordt, gaan de VN konvoeien weer rijden. De voedselsituatie is zo kritiek dat ieder moment de eerste doden kunnen vallen.

Nabij de stad Bihac is op 8 maart de commandant van de Bosnisch-Kroatische troepen in de moslim enclave, generaal Vlado Santic, ontvoerd. Algemeen wordt aangenomen dat de militaire politie van het Bosnische regeringsleger voor de ontvoering verantwoordelijk is. Volgens een bekendmaking van de Bosnisch-Kroatische autoriteiten zijn er redenen om aan te nemen dat de generaal na zijn ontvoering is vermoord. De achtergronden van de ontvoering zijn onduidelijk. Het leger van de Bosnische Kroaten, het HVO, en het Bosnische regeringsleger zijn bondgenoten in de strijd tegen de Bosnische en Kroatische Serviërs en de relaties tussen Santic en het regeringsleger waren zeer goed.

Uit protest tegen de ontvoering van de generaal hebben de Bosnische Kroaten alle contacten met de moslims verbroken. Dit houdt in dat de relatie tussen de partners van de federatie op een dieptepunt is beland precies op de eerste verjaardag van de federatie.

De Bosnische Kroaten willen pas weer in contact komen met het regeringsleger als opheldering is verschaft over de ontvoering en als generaal Dudakovic, commandant 5 BiH Korps, vervangen is. Dudakovic heeft gemeld dat hij een aantal leden van de militaire politie heeft gearresteerd in verband met de verdwijning van Santic. Hij noemde de ontvoering een misdaad die de relatie met de Bosnisch Kroaten niet zou mogen aantasten. Dudakovic zei niet te weten wat er met Santic gebeurd was. Santic zou tijdens een feestje een conflict hebben gekregen met een aantal soldaten van het regeringsleger. De ruziënde militairen verlieten het hotel. Later zijn buiten het hotel schoten gehoord. Een niet nader geïdentificeerde woordvoerder van de Bosnische regering zei ervan uit te gaan dat Santic vermoord is.

De HVO neemt geen genoegen met de verklaring van Dudakovic en stelt hem verantwoordelijk voor de verdwijning van Santic.

NOORD-BOSNIË-HERCEGOVINA

NTR

OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA

GORAZDE en ZEPA:

NTR

SREBRENICA:

De situatie aan de westelijke confrontatielijn blijft gespannen. De Nederlandse VN-militairen hebben nog steeds geen bewegingsvrijheid in de buurt van de OP. Verder blijft de algehele situatie in de enclave de aandacht vragen. De voedselsituatie voor zowel de VN-militairen als de bevolking blijft slecht. Mogelijkerwijs komt daar in de nabije toekomst verandering in (zie Nederlandse militairen).

CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA

SARAJEVO:

Een vliegtuig, met aan boord de VN-gezant Yasushi Akashi en zijn twee hoogste generaals, werd tijdens de landing op Sarajevo geraakt door een projectiel. Het doorboorde de romp van het toestel en miste op een haar na het hoofd van een passagier. Niemand werd gewond door de treffer. Het was echter wel de ernstigste aanval op VN-vertegenwoordigers in de drie jaar durende oorlog in Bosnië.

Aan boord van het vliegtuig zaten Mr. Akashi en de luitenant-generaals Bernard Janvier en Rupert Smith, militair commandant voor respectievelijk het gehele voormalige Joegoslavië en Bosnië. Het schieten vond plaats toen de drie arriveerden voor onderhandelingen tussen Moslims en hun Servische tegenstanders. (Er dient een oplossing gevonden te worden voor het gekrakeel over het staakt-het-vuren.)

Volgens VN bronnen werden drie schoten afgevuurd. Het scheen dat ze vanuit Bosnisch-Servische posities zuid en oost van de startbaan kwamen. De Serviërs ontkenden. "Een onpartijdig onderzoek zal uitwijzen waar de kogels vandaan kwamen", stond in een verklaring uitgebracht door het Bosnisch-Servische nieuwsagentschap SRNA. Een VN woordvoerder noemde het incident schandelijk. Mr Akashi zei niet te zijn geïntimideerd door de strijdende partijen. "Ik weet niet wie het gedaan heeft, niemand maakt mij echter met zoiets bang. Ik ben ongevoelig voor zulke zaken".

Na het incident bulderden NAVO vliegtuigen over de startbaan. Ze strooiden chaffs en vuurden flares af om eventuele luchtdoelraketten te misleiden.

Akashi verliet Sarajevo met lege handen. Hij was er in twee dagen niet in geslaagd een directe ontmoeting tussen de leiders van de Bosniërs en Bosnische Serviërs te bewerkstelligen. Akashi verklaarde voor zijn terugkeer naar de Kroatische hoofdstad Zagreb de situatie ernstig te vinden en naar zijn mening zelfs kritiek. "Wanneer we niet binnen de twee á drie weken iets ondernemen, moet gevreesd worden voor een verdere verslechtering van de strijd".

De voornaamste hinderpaal voor een directe ontmoeting tussen Bosnische en Servische leiders vormt volgens Akashi de kwestie van de blauwe routes. De Bosnische regering stelt heropening van die wegen als voorwaarde voor deelname, de Serviërs weigeren daarop in te gaan.

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadžić, heeft op 12 maart opdracht gegeven om de zogenaamde blauwe routes te sluiten na de dood van twee Servische meisjes van elf en twaalf jaar. De twee meisjes werden op zaterdag 11 maart neergeschoten door sluipschutters. De twee meisjes waren niet de enige twee slachtoffers in Sarajevo. Sluipschutters hebben nog twee mensen gedood en acht verwond. Verder werd één inwoner van Sarajevo gedood door een ontploffende granaat.

De sluiting van de blauwe routes is in strijd met de afspraken in de staakt-het-vuren overeenkomst. De bevoorrading van Sarajevo via de weg is nu weer geblokkeerd. Karadžić verwijst echter naar de schending van het bestandsakkoord door de moslims. Hij beweert dat de sluipschutters moslims zijn. Mogelijk wil Karadžić binnenkort een gebaar van goede wil maken door de afsluiting van de blauwe routes weer ongedaan te maken.

Op 17 maart werden wederom vliegtuigen van de VN beschoten tijdens de landing op het vliegveld van Sarajevo. VN-woordvoerder Ivanka vertelde dat eerst een Iljoesjin-76 vrachtvliegtuig twee inslagen te verwerken kreeg en vervolgens een paar minuten later een YAK-40. De VN overweegt de hulp van de NAVO in te roepen tegen een 20 mm kanon in de door Serviërs beheerste wijk Ilidza.

De Bosnische president Izetbegovic heeft verder bedreigd om met hulp van zijn eigen leger het beleg van Sarajevo te doorbreken als de internationale gemeenschap niets doet.

In de buurt van Sarajevo zijn op 14 maart negen Franse blauwhelmen verongelukt. Het ongeluk gebeurde tijdens een patrouille in een rupsvoertuig over Mount Igman. Tijdens de rit raakte het voertuig in een slip op de beijzelde weg en viel vijftig meter naar beneden in een ravijn. Vier andere Franse inzittenden raakten gewond.

Acht soldaten waren reeds overleden toen hulpverleners arriveerden, een negende overleed in het ziekenhuis. De Franse minister van Defensie, Francois Léotard, vloog naar de Bosnische hoofdstad om de lichamen op te halen.

Het ongeval zal het enthousiasme van de Franse regering voor VN-operaties in Bosnië temperen. Frankrijk denkt al geruime tijd aan terugtrekking van zijn troepen uit Bosnië. In het vorige najaar trok het 1.000 man uit de Bihac terug, de mogelijkheid van de VN om burgers te beschermen werd hiermee verkleind. De VN zei dat de Bosnische regering en de Bosnische Serviërs hebben samengewerkt teneinde toestemming te geven met helikopters medische teams in te vliegen om de slachtoffers te kunnen evacueren.

Tot de 14e maart zijn 140 blauwhelmen gedood in Bosnië. 1207 raakten gewond.

ZUID-BOSNIË-HERCEGOVINA

NTR

VERENIGDE NATIES/EUROPESE UNIE

VERENIGDE NATIES/ EUROPESE UNIE/ NAVO

Er zijn signalen dat President Clinton wil afzien van zijn belofte troepen te zenden om een VN-evacuatie uit de Krajina te steunen. Als gevolg hiervan zijn Europese ministers van Buitenlandse Zaken bijeengekomen teneinde te onderzoeken hoe hulp aan Kroatië kan worden gegeven om zo een verplichte terugtrekking van VN-troepen te kunnen voorkomen. Zij hopen dat een omvangrijke hulp President Tudjman kan overtuigen de 12.000 peacekeepers in de Krajina te laten aan het einde van de maand, bij het aflopen van het mandaat.

Volgens Hans van den Broek, Commissaris van Buitenlandse Zaken, is het belangrijk dat de voormalige Joegoslavische staten deel gaan nemen aan het EU's "Phare" hulpprogramma voor voormalige communistische staten. De EU-ministers zijn echter somber over de hernieuwde gevechten en boos op Dr Tudjman's onverzoenlijkheid.

De drie ministers van Buitenlandse Zaken van Engeland, Frankrijk en Duitsland drongen er bij President Milosevic van Servië op aan Kroatië en Bosnië te erkennen. Het doel hiervan is de impasse te doorbreken in het laatste plan van de Contactgroep. Milosevic wilde echter geen toezeggingen doen. De ministers vrezen dat als VN-troepen terugtrekken, de gevechten tussen Kroatië en Servië opnieuw zullen uitbreken. Klaus Kinkel, de Duitse minister, riep Milosevic op de kans op vrede aan te grijpen en accoord te gaan met een topconferentie met de andere voormalige Joegoslavische republieken om een herhaling van een totale oorlog te voorkomen. De Contactgroep heeft aangeboden sancties tegen Klein-Joegoslavië op te schorten als Milosevic Kroatië en Bosnië zou erkennen.

Minister Kinkel vertelde "uitermate bezorgd te zijn" over de recente ontwikkelingen op de Balkan. Zijn somberheid wordt gedeeld door de andere Westerse regeringen. Uit Britse kanalen kwamen signalen dat alle strijdende partijen bezig waren met het opslaan van wapens en het maken van voorbereidingen om het gevecht aan te gaan als het vier maanden durende staakt-het-vuren in april zou zijn afgelopen.

De Franse minister van Buitenlandse Zaken, Alain Juppé, heeft gezegd dat Warren Christopher binnenkort naar Parijs komt om te spreken over de voorbereidingen voor een conferentie over het voormalige Joegoslavië. Christopher zal tijdens een tussenstop van zijn vlucht uit het Midden Oosten een plan van de 'grote vijf' bespreken, waarin gesprekken tussen de leiders van Servië, Bosnië en Kroatië worden voorgesteld.

De druk op de NAVO wordt steeds verder opgevoerd om troepen naar Kroatië en Bosnië te sturen om een eventuele terugtocht van de VN-troepen te begeleiden. Hoewel de NAVO zegt er nog steeds vanuit te gaan dat de VN hun mensen in de regio kunnen handhaven, is het tegendeel vrijwel een feit. De Bosnische Serviërs zijn zeer geïnteresseerd in de toekomstplannen van UNPROFOR. Hun legercommandant Ratko Mladic bezocht generaal Rupert Smith met een reeks van openlijke en indringende vragen over deze materie. Hij vroeg op de man af hoe UNPROFOR een en ander gaat aanpakken en langs welke wegen de VN wil vertrekken. Smith heeft geantwoord dat Mladic daarover tegen die tijd wel in de krant kon lezen.

De NAVO zal bij een eventuele evacuatie van de blauwhelmen van de VN-vredesmacht in Bosnië een troepenmacht van 70.000 man inzetten. De operatie, genaamd 'Determined Effort', zal door de Amerikaanse admiraal Leighton Smith worden geleid. Het plan, waaraan onder de codenaam Oplan 40104 langdurig is gewerkt, bestaat uit een reeks scenario's die reiken van een vreedzame terugtrekking tot een uittocht onder vuur en vijandelijkheden.

Het draaiboek bevat onder meer de eerste plaatsing van Duitse troepen in een gebied dat in de Tweede Wereldoorlog door de nazi's werd bezet. Volgens NAVO-bronnen zouden de Duitse troepen eventuele vijandelijkheden echter mijden en waarschijnlijk slechts betrokken raken bij de communicatie en logistiek.

De invasiemacht wordt in geval van actie geleid door de Britse commandant van het ACE Rapid Reaction Corps (ARRC), de luitenant-generaal Michael Walker. Na een beslissing tot evacuatie wordt rekening gehouden met een operatie die maanden kan duren. Er zal alles aan worden gedaan al het rollend materieel en uitrustingen ter waarde van miljoenen dollars uit het gebied te krijgen.

De militaire tak van de NAVO wil een goedgekeurd plan gereed hebben teneinde, indien nodig, zo snel mogelijk in actie te kunnen komen.

VN-TRIBUNAAL:

Het eerste proces van het Joegoslavië-tribunaal is zeker met een maand vertraagd. Volgens de Zuidafrikaanse aanklager Richard Goldstone is dit een kleine tegenslag, maar geen aanleiding voor voorbarige uitspraken over het welslagen van het tribunaal". De vertraging is het gevolg van een besluit van de Duitse Bondsraad over de eerste verdachte die terecht zou moeten staan.

Dit college had vorige week moeten beslissen over de uitlevering van Dusko Tadic. De Bosnisch Serviër zit in Duitsland gevangen. Hij werd in februari door het VN-tribunaal in staat van beschuldiging gesteld voor misdaden gepleegd in het gevangenenkamp Omarska, samen met twintig andere Serviërs. Nu wordt het besluit tot uitlevering pas 31 maart verwacht.

De VN-stoelen voor de beklaagden in de kogelvrije kooi blijven voorlopig leeg. De andere twintig beklaagden bevinden zich nog in Bosnië. Goldstone heeft niet de illusie dat die ook uitgeleverd zullen worden. De Bosnische-Serviërs hebben te kennen gegeven de jurisdictie van het tribunaal niet te erkennen. Dit in tegenstelling tot Kroatië en Bosnië. De Bosnische-Serviërs willen de beklaagden zelf berechten. Goldstone heeft hier weinig vertrouwen in. Doordat het tribunaal zoveel bewijs tegen de beklaagden denkt te kunnen verzamelen om een internationaal arrestatiebevel te kunnen uitvaardigen, zullen de Bosnische-Serviërs uiteindelijk toch aan het kortste eind trekken. Zo'n arrestatiebevel blijft jaren geldig. Dus als op een dag in de betrokken landen een nieuwe regering aan de macht zou komen, kunnen de oorlogsmisdadigers alsnog worden uitgeleverd.

De aanklager verwacht dat de grote verantwoordelijken voorlopig buiten schot zullen blijven. In de eerste plaats heeft het tribunaal getracht systematiek aan te tonen, wat in het geval van Prijedor gelukt is. In het kamp Omarska in Prijedor zijn vanaf mei 1992 duizenden Kroaten en moslims gevangen gehouden. Velen zijn op beestachtige wijze vermoord. Het tribunaal tracht via het ondervragen van lagere verantwoordelijken aan te tonen dat de Bosnisch-Servische leiders de Kroaten en moslims in het gebied systematisch hebben willen uitroeien of verdrijven.

"Het verkrijgen van bewijzen tegen verdachte Serviërs is geen probleem" volgens Goldstone. De onderzoekers van het tribunaal moesten hun activiteiten vorig jaar in Bosnië onderbreken daar de risico's door oplaaiend oorlogsgeweld in de verschillende onderzoeksregio's te groot werd. Honderden getuigen zijn gehoord, duizenden documenten verzameld en vertaald. Doordat er zeer veel gedaan moet worden is tijd de belangrijkste factor.

Als uiteindelijk de beklaagden naar Den Haag zijn getransporteerd, de verdediging haar onderzoek heeft afgerond, alle getuigen zijn opgetrommeld en het proces kan beginnen, is wederom enig geduld vereist. Een rechtszaak zal gemiddeld tussen zes en acht weken duren waarbij zestig tot tachtig getuigen zullen worden gehoord. Dit betekent dat het tribunaal, met twee rechtszalen, per jaar ongeveer zestien rechtszaken kan behandelen.

Evenals vele anderen hoopt Goldstone dat het Joegoslavië-tribunaal de opmaat is voor een langgewenst permanent internationaal tribunaal. Volgens Goldstone zou dat een enorme verantwoordelijkheid zijn. Als dit tribunaal faalt, duurt het tientallen jaren voordat er weer gepraat kan worden over een permanent tribunaal.

NEDERLANDSE VN-MILITAIREN

De nijpende voedselsituatie voor de militairen van Dutchbat in de enclave Srebrenica is in het weekend van 4/5 maart iets verlicht. Zondag 5 maart kwam eindelijk een konvooi aan. Op dat moment was er nog maar voor 2 dagen voedsel voorradig. Om onduidelijke redenen weigeren de Bosnische Serviërs constant om de konvooiën naar de enclave doorgang te verlenen. Omdat de situatie in de enclave zeer ernstige vormen begon aan te nemen, werden al plannen gemaakt om de enclave te bevoorraden vanuit de lucht, onder bescherming van NAVO vliegtuigen.

Minister Voorhoeve deelde in de Tweede Kamer mee dat Nederland voorbereidingen treft om de Nederlandse militairen in de Bosnische Moslim-enclave Srebrenica vanuit de lucht te bevoorraden. Ook als de Bosnische Serviërs daarvoor geen toestemming verlenen, zullen transporthelikopters van de Britten vers voedsel en medicijnen afwerpen. De transporthelikopters zullen worden begeleid door gevechtshelikopters en andere vliegtuigen.

Ook minister van Mierlo verwacht dat de situatie in Bosnië en Kroatië de komende weken zal verslechteren. Hij doelt hier op de pesterijen van generaal Radko Mladic (commandant van de Bosnische Serviërs) die zullen gaan toenemen en de transporten die zullen worden 'afgeknepen'.

Beide ministers zijn van mening dat Nederland zo lang mogelijk in Bosnië moet blijven daar humanitaire gevolgen anders niet te overzien zijn. De regering heeft dan ook aangeboden een extra compagnie mariniers te sturen die samen met de Britten zullen optreden in Bosnië en tevens bijstand kunnen verlenen bij een eventuele evacuatie.

Minister van Defensie Joris Voorhoeve heeft tijdens zijn bezoek aan Washington op maandag 13 maart verheugd gereageerd op de overeenkomst tussen de Verenigde Staten en Kroatië, die zondag 12 maart bekend werd gemaakt. Tijdens een fotosessie voor het Pentagon met zijn Amerikaanse ambtgenoot William Perry noemde minister Voorhoeve het akkoord een enorm succes voor de Amerikaanse diplomatie. Verder benadrukte hij het belang van het besluit voor met name de kleinere landen (waaronder Nederland) die een bijdrage leveren aan de VN-vredesmacht in Bosnië.

Aan het eind van de week bezocht minister Voorhoeve de secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali. Tijdens dit bezoek heeft minister Voorhoeve de SG verzocht om de Nederlandse militairen in de enclave Srebrenica af te lossen door een ander land. In de vorige Info Scoop meldden wij al dat de Nederlandse regering de zware taak in de enclave niet langer op zich wilde nemen en overwoog een verzoek tot aflossing in te dienen. De SG zei dat hij begrip heeft voor het verzoek van de minister vanwege de moeilijke omstandigheden in de enclave, maar hij vond het ook een moeilijke vraag. Er zijn namelijk geen andere landen die vrijwillig in de enclave willen gaan zitten. Minister Voorhoeve heeft toegezegd dat als er een ander land gevonden wordt, Nederland wel bereid is om een andere taak in Bosnië op zich te nemen.

Tijdens het gesprek heeft de SG toegezegd dat de enclave niet meer alleen over de grond, maar ook door de lucht bevoorrad zal worden. Daar zal zeer binnenkort mee begonnen worden.

OOSTELIJK CENTRAAL-EUROPA EN DE BALKAN
maart 1995
-DE STAND VAN ZAKEN-

101 MIDCie
sectie Balkan

Vdg. Jawad

INLEIDING

In deze rubriek komen de belangrijkste gebeurtenissen in de oostelijk Centraal-Europese en Balkan staten, exclusief de gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië, aan de orde. Eens per maand zal deze rubriek in de Infoscoop verschijnen.

In de hieronder besproken landen woedt geen oorlog en zijn in de meeste gevallen geen VN-troepen of internationale waarnemers. Ondanks deze betrekkelijke rust is het van belang om in de gaten te houden wat er speelt in deze landen. Sinds de val van de muur en de ineenstorting van het communisme is in deze landen een dubbel transformatie-proces opgestart: van een centraal geleide naar een markteconomie en van een communistische éénpartij-systeem naar een democratisch politiek systeem. Met deze transformaties hopen de voormalige communistische staten "weer deel te worden van Europa". Deze staten beschouwen zichzelf als Europees, als deelgenoot van het Europees cultureel-filosofisch erfgoed. De ontwikkeling van de oostelijk Centraal-Europese en Balkan-staten naar de situatie waarin de West-Europese staten zich nu bevinden werd in de ogen van de eersten wreed verstoord door meer dan veertig jaar bezetting door de Sovjet-Unie. Nu hopen zij door middel van de transformatie-processen en aansluiting bij de West-Europese en Westerse instituties en organisaties, variërend van de Raad van Europa tot aan de NAVO, weer deel te worden van "Europa" en afscheid te nemen van de ontwikkelingen in de voormalige Sovjet-Unie.

In het Westen hecht men veel belang aan het slagen van de transformatie-processen en de aansluiting bij Europa, omdat men er vanuit gaat dat een liberaal-democratisch Europa met een markteconomie de beste garantie is voor een vreedzaam en welvarend Europa. Alhoewel er in de wetenschap geen zekerheid bestaat over de stelling dat democratiën nooit oorlogen met elkaar voeren, is het in ieder geval aannemelijk dat de kans op oorlog kleiner is tussen democratiën. Indien de markteconomie de norm wordt in Europa, zou de uitbreiding van handelsbetrekkingen de collectieve welvaart in Europa kunnen doen stijgen en de "kosten" van een oorlog kunnen opdrijven.

Belangrijke bedreigingen voor een succesvolle transformatie van de oostelijk Centraal-Europese en Balkan-staten, vormen de in diverse landen bestaande spanningen met betrekking tot etnische minderheden en het zich de kop opstekende extreem-nationalisme. Het moge duidelijk zijn dat het maken van een onderscheid door extreem nationalistes tussen eerste en tweede rangsburgers zich niet verdraagt met de grondbeginselen van een democratische rechtstaat. Het onderdrukken van minderheden is niet alleen om die reden een verwerpelijke zaak. Zoals de gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië illustreren, kunnen conflicten met minderheden ontaarden in gruwelijke oorlogen. Het feit dat bijna alle oostelijk Centraal-Europese en Balkan-minderheden wel een beschermheer hebben in een naburige staat die met argusogen het wel en wee van de minderheden volgt, draagt bij aan de spanningen.

Hongarije let op hoe omgesprongen wordt met de rechten van Hongaarse minderheden in Roemenië, Servië en Slowakije; Albanië is erg bezorgd over het wel en wee van de Albanese gemeenschappen in Kosovo en Macedonië etcetera. Vanwege de relaties tussen een minderheid en een buitenlandse mogendheid wordt de aanwezigheid van een minderheid door de "meerderheid" vaak als bedreigend ervaren.

De minderheid wordt vaak verdacht van samenzwering en irredentisme.

Na aanvankelijk met de handen in de haren te hebben gestaan met het minderheden-probleem in de oostelijk Centraal-Europese en Balkan-staten, is men in het Westen tot de conclusie gekomen dat het (grond)wettelijk toekennen van rechten aan minderheden, zoals het recht op onderwijs in de eigen taal, en een zekere mate van autonomie in de culturele, economische en politieke sfeer de beste garantie tegen het ontstaan van conflicten biedt. De Raad van Europa en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) hebben om die reden in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan het codificeren van minderheidsrechten en hebben diverse staten geholpen bij het opstellen van (grond)wetten.

Indien men het nieuws van vandaag de dag over oostelijk Centraal-Europa en de Balkan beziet, dan wordt duidelijk dat de meeste landen nog een lange weg te gaan hebben, voordat het einddoel bereikt is. Bij de hieronderstaande bespreking van de belangrijkste gebeurtenissen in de oostelijk Centraal-Europese en Balkan-staten wordt met name aandacht besteed aan de volgende drie zaken:

- de transformatie naar een democratisch politiek stelsel en de aansluiting bij Westerse instituties en organisaties;
- de stand van de economische hervormingen gericht op het instellen van een goed functionerende markteconomie; en
- de spanningen met etnische minderheden.

Voor het nieuws over de gebeurtenissen in het voormalige-Joegoslavië zij verwezen naar de desbetreffende rubriek.

BALTISCHE STATEN

ESTLAND

Op 1 maart kondigde de Estse regering aan dat het een werkprogramma met de NAVO was overeen gekomen om inhoud te geven aan het Partnership for Peace programma van de NAVO. De Estse minister van buitenlandse zaken, Luik, zei dat Estland volledig lid van de NAVO wilde worden en dat zijn land dit ziet als een eerste stap daarnaartoe. Hij zei dat de NAVO aan de veiligheid van alle Oosteuropese partners moest denken bij uitbreiding naar het Oosten. Hij hield ook een pleidooi voor een (voor de buitenwacht) transparante samenwerkingsrelatie tussen de NAVO en Rusland.

Erg lang bleef minister Luik niet meer in functie, want op 5 maart waren er parlementsverkiezingen in Estland en - zoals verwacht - verloren de hervormingsgezinde regeringspartijen, de Vaderlandpartij en de Estse Onafhankelijkheidspartij, de verkiezingen. De verkiezingen werden gewonnen door de "Coalitiepartij" (KMU) een lijstverbinding van de Centruumpartij van ex-premier Tiit Vähi en de Agrarische Unie van ex-president Arnold Rüütel. De Coalitiepartij was onder leiding van Vähi de verkiezingen ingegaan met de belofte meer oog te hebben voor de sociale gevolgen van de hervormingen en won 41 van de 101 zetels. De Hervormingspartij/Liberalen onder leiding van de voorzitter van de centrale bank, Siim Kallas, werd de tweede partij en de Centristische Partij van ex-premier Savisaar, die nogal eigenzinnige ideeën heeft over het te voeren Rusland-beleid (sommigen verdenken hem ervan het Trojaanse paard van Moskou te zijn) werd de derde partij. De eens zo grote Vaderland partij haalde met moeite de kiesdrempel.

Men gaat er vanuit dat Vähi de nieuwe preier van Estland zal worden. Het is nog onduidelijk met welke partijen zijn Coalitiepartij in zee zal gaan om een regering te vormen. De Hervormingspartij/Liberalen en de Centristische Partij maken een goede kans. De Estse politiek wordt echter voornamelijk beheerst door persoonlijke tegenstellingen en vetes, zodat veel afhankelijk is van wie met wie kan opschieten.

Er wordt daarom ook betwijfeld of de samenwerking tussen Váhi en Rüütel stand zal houden.

Váhi verzekerde in ieder geval dat de overwinning van zijn partij niet het einde zou betekenen van het in Estland zeer succesvol verlopen snelle hervormingsbeleid en verwierp beschuldigingen dat zijn partij en bondgenoten anti-hervormings communisten zouden zijn.

LETLAND

NTR

LITOUWEN

NTR

VISEGRAD-STATEN

POLEN

In Polen is een nieuw kabinet geïnstalleerd onder leiding van Józef Oleksy.

President Walesa had de regeringspartijen, de Poolse Boerenpartij (PSL) en het Verbond van Democratisch Links (SLD) gedwongen om premier Waldemar Pawlak ten val te brengen. Het kabinet onder leiding van Pawlak was nogal conservatief: de hervormingen werden vertraagd en het kabinet scheen zich niet echt in te spannen om Polen zo snel als mogelijk in de EU en de NAVO te brengen. Om die reden trad in februari de minister van buitenlandse zaken Olechowski af uit het kabinet.

Walesa begon toen druk uit te oefenen om de premier te vervangen en vervroegde algemene verkiezingen te houden. Dit deed de premier niet alleen om ideologische redenen, maar ook omdat er binnenkort presidentiële verkiezingen zijn en zijn populariteit tot rond de 10% was gedaald. Dankzij zijn pogingen om de regering weer op het rechte Europese pad te krijgen, is zijn populariteit weer gestegen naar rond de 30%. Hij wist voor zichzelf ook het recht te bedingen om invloed uit te oefenen op de keuze van ministers voor "strategische ministeries" (defensie, binnenlandse en buitenlandse zaken). De nieuwe minister van defensie, Zbigniew Okonski, een kandidaat van de president, heeft

inmiddels gezegd dat hij het als zijn hoofdtaak beschouwt om Polen in de NAVO te loodsen. Daartoe zou het Poolse leger kwalitatief op het zelfde niveau als de NAVO-legers gebracht moeten worden. Men zou zich ook meester moeten maken van het Engels, de commandotaal binnen de NAVO.

Walesa beëdigde de nieuwe regering op 7 maart, nadat die op 6 maart met 272 tegen 99 stemmen door de Sejm was geïnstalleerd. Men gaat er desondanks vanuit dat de strubbelingen rondom de regering nog niet voorbij zijn. Allereerst is de SLD, waartoe de nieuwe premier behoort, aanzienlijk versterkt. De PSL voelt zich daardoor bedreigd en was bezig zijn positie te versterken op de belangrijkste economische ministeries. Ten tweede is de nieuwe premier voor Walesa zonder meer een vooruitgang ten opzichte van Palak, maar de ideologische kloof is nog niet gedicht. Walesa maakte duidelijk dat hij nog steeds een voorstander was van het houden van vervroegde algemene verkiezingen en dat hij daarvoor bereid was de presidentiële verkiezingen uit te stellen. De regeringspartijen, die over een comfortabele meerderheid beschikken zijn fel tegen nieuwe parlementsverkiezingen en het uitstellen van de presidentiële verkiezingen.

TSJECHIË

In Tsjechië wees het Constitutionele Hof begin maart de eisen van een Duitse Tsjech af. Hij had om het bezit van zijn oderlijk huis weer terug te krijgen, een zaak aangespannen waarin de rechtmatigheid van een serie decreten van de eerste Tsjechische na-oorlogse president Beneš werd bestreden. Op basis van deze decreten werden na de Tweede Wereldoorlog rond de 3,5 miljoen Duitse Tsjechen zonder schadeloosstelling onteigend en verdreven. De Tsjechische politieke leiding heeft altijd geweigerd om de decreten in te trekken. President Havel die de onteigening en verdrijving van de Sudeten- en Karpathen-Duitsers eerder diep immoreel noemde, sloot zich in een rede over de Tsjechisch-Duitse betrekkingen daarbij aan, omdat met het herroepen van de decreten de eigendomsverhoudingen in Tsjechië weer geheel door de war gestuurd zouden worden en de "geesten van het verleden" weer zouden worden opgeroepen. Deze zaak blijft een schaduw over de betrekkingen met Duitsland werpen.

SLOWAKIJE

Premier Meciar lijkt uit te zijn op het installeren van een persoonlijke dictatuur. Sinds hij aan de macht is gekomen is hij bezig geweest om oude rekeningen te vereffenen met mensen die een rol speelden bij het tot val brengen van zijn eerdere regering en om alle macht naar zich toe te trekken door zuiveringen door te voeren onder topambtenaren en directeurs van radio, tv en het persbureau.

Hij probeerde een van de oppositie-partijen, de Democratische Unie van zijn voorganger Moravcik, uit het parlement te zetten. De Democratische Unie, die voornamelijk bestaat uit weggelopen leden van Meciar's Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS), zou verkiezingsfraude hebben gepleegd, omdat het niet voldoende handtekeningen had verzameld om mee te kunnen doen aan de verkiezingen. Het Constitutionele Hof noemde het onzin. De premier liet daarop de dienstauto en de bodyguard van de voorzitter van het Hof afnemen. Meciar hoopt over een drie vijfde meerderheid te kunnen beschikken als de Democratische Unie zijn zetels zou verliezen. Dan zou hij zich kunnen ontdoen van zijn orthodox-comunistische colaitiepartner, de Arbeidersalliantie, en zou hij wraak kunnen nemen op president Kovac. De president speelde een hoofdrol bij zijn eerdere val van de macht. Hij heeft het budget van de president inmiddels gehalveerd en een deel van zijn taken overgenomen, waaronder het benoemen van de hoofd van de inlichtingendienst. Het budget van de inlichtendienst heeft Meciar schrikbarend verhoogd.

De oppositie vreest voor een persoonlijke dictatuur en spreekt nu reeds van "democratuur". De Slowaakse TV is een spreekbuis van de regering geworden en de HZDS heeft voorgesteld om de BTW op alle publicaties die met buitenlands kapitaal worden vervaardigd te verhogen van 6% naar 50%. Tenslotte ouden de commerciële pers en radio 25% moeten afdragen, waarbij de regering zal uitmaken wat commercieel is. Op die manier kunnen de Meciar-gezinde bladen buiten schot blijven (NRC Handelsblad 3/3).

Slowakije is het op 17 maart met Hongarije eens geworden over de tekst van een vriendschapsverdrag. Beide landen waren al twee jaar bezig met onderhandelen, maar werden het steeds niet eens. De grootste problemen veroorzaakten de positie van de Hongaarse minderheid (van rond de 600.000 mensen) in Slowakije en de stuwdam van Gabčikovo op de grens tussen beide landen. Hongarije heeft nogal last van de milieueffecten van de stuwdam. Het verdrag wordt ondertekend in het kader van de conferentie over stabiliteit in Europa in Frankrijk onder aegis van de Franse premier Balladur. Het was ook de bedoeling dat er een vriendschapsverdrag tussen Roemenië en Hongarije zou worden ondertekend, maar de beide landen konden het niet eens worden over de positie van de Hongaarse minderheid in Roemenië.

HONGARIJE

De belangrijkste ontwikkelingen in Hongarije van de afgelopen weken waren de economische. Na een lange tijd een van de koplopers te zijn geweest bij het hervormen van de economie, begint Hongarije zijn aantrekkelijkheid te verliezen voor buitenlandse investeerders.

De buitenlandse investeerders waren geschokt door het ontslag van de chef privatisering Ferenc Bartha en het aftreden van de internationaal gerespecteerde minister van financiën, Lajos Bekesi. Het meest geschokt was men door de interventie van premier Gyula Horn in een deal tussen de American General Hospitality en het privatiserings bureau. Het Amerikaans bedrijf had \$57,7 miljoen geboden voor een 51% aandeel in de Hongaarse Hotelketen. Horn reageerde op druk vanuit de vakbond en zei dat de geboden prijs te laag was. Het Amerikaans bedrijf was beledigd en weigerde opnieuw te onderhandelen. De actie van de premier kon echter op veel bijval rekenen van de Hongaarse bevolking, die genoeg heeft van buitenlandse kopers en de hoge werkeloosheid (meer dan 12% dit jaar). Bekesi was het er echter niet mee eens en trad af. Hij vond dat er geen politieke spelletjes gespeeld moesten worden in het privatiseringsproces.

Bekesi trok ook de bereidheid van de socialistische regering om op te treden tegen de grote economische problemen in twijfel: De totale schuld van het land staat gelijk aan 67% van het Bruto Nationaal Produkt (BNP), groter dan die van Mexico. Het begrotingstekort bedraagt 8% BNP en het saldo op de lopende rekening is -9%. Horn zou niet bereid zijn geweest om de noodzakelijke bezuinigingen door te voeren om in aanmerking te komen voor een lening van het IMF.

Op 14 maart kondigde de regering evenwel een fors pakket van maatregelen aan om de grote tekorten op de begroting en de handelsbalans te verkleinen.

De forint werd met 9% gedevalueerd en zal daarnaast, volgens de opvolger van Bekesi, Gyorgy Suranyi, tot het eind van 1995 incrementeel verder worden gedevalueerd met in totaal 27%. De forint werd gedevalueerd om de export te bevorderen. De inflatie in Hongarije (dit jaar vermoedelijk rond de 25%) is namelijk veel te hoog in vergelijking met Hongarije's handelspartners.

Andere maatregelen om de handelsbalans op orde te brengen zijn het voor harde valuta inwisselbaar maken van de forint en het opleggen van een importheffing van 8% op alle produkten behalve energie en kapitaalgoederen. Het tekort op de begroting hoopt men te verkleinen met ingrijpende bezuinigingen op de sociale uitkeringen en andere overheidsuitgaven. Er zal een strak loonbeleid in de staatssektor komen, het overheidapparaat zal afgeslankt worden en het kostbare sociale stelsel zal ontmanteld worden. Alleen de allerarmsten zullen nog in aanmerking komen voor een gezinstoeslag (een soort kinderbijslag), er moet voortaan collegegeld betaald worden en de steun voor studenten wordt ingekrompen.

Het is niet duidelijk of alle aangekondigde maatregelen ook daadwerkelijk worden genomen. De regering wordt gevormd door een coalitie van de socialistische partij (de ex-communistische MSzP) en de liberalen (SZDSZ). De Socialisten hadden de laatste verkiezing juist gewonnen, omdat de kiezer verwachtte dat zij meer oog zouden hebben voor de sociale gevolgen van de hervormingen. In ieder geval de maatregelen gericht op het verkleinen van het begrotingstekort moeten door het parlement worden goedgekeurd. In het parlement zijn de socialisten in de meerderheid en het is niet duidelijk of ze akkoord zullen gaan met de bezuinigingen.

Daags na de aankondiging van de maatregelen dienden twee ministers, Pal Kovacs (gezondheid en sociale zaken) en Bela Katona (veiligheidsdiensten) hun ontslag in uit protest tegen de voorgenomen maatregelen. Beide waren lid van de MszP van Horn. Horn leek niet uit het veld geslagen. Hij waarschuwde dat het land afstevende op een onhandelbare crisis als het economische roer niet omgegooid zou worden.

BALKAN-STATEN

SLOVENIE

Op 6 maart heeft de EU de weg vrijgemaakt voor onderhandelingen met Slovenië over een associatie-akkoord, nadat Italië zijn veto daartegen had opgeheven. Italië had een veto uitgesproken omdat men niet tevreden was met een overeenkomst die men met Slovenië had gesloten met betrekking tot de voormalige eigendommen van Italianen in Sloveens Istrië, die na de Tweede Wereldoorlog uit deze steek waren gevlucht. Italië heeft zijn bezwaren tegen de met Slovenië afgesproken regeling laten vallen.

ROEMENIË

NTR

BULGARIJE

Na een langdurige crisis, een voorlopige regering en verkiezingen heeft Bulgarije sinds een paar maanden een nieuwe regering. De nieuwe regering van Bulgarije bestaat uit ministers van de Bulgaarse Socialistische Partij (de hervormde communistische Partij), die in de afgelopen verkiezingen de meerderheid in het parlement heeft gewonnen en uit onafhankelijken. De nieuwe premier is Zjan Videnov (BSP).

De oppositionele Unie van Democratische Krachten (SDS) heeft eind februari alarm geslagen over wat het ziet als herlevend communisme sinds de nieuwe regering aan de macht is gekomen. Tienduizenden mensen zijn ook de straat opgegaan om te demonstreren tegen de regering. Ook President Zjeljoe Zjelev heeft eind februari zijn ongenoegen kenbaar gemaakt. Hij zei dat er een tendens was in de richting van restauratie van het communisme en van inbreuken op de geestelijke vrijheden die men sinds 1989 had gewonnen.

De redenen voor de protesten zijn een tweetal wetswijzigingen en een campagne van de socialisten.

Allereerst heeft de BSP een wet uit 1992 geschrapt die mensen met een uitgesproken communistisch verleden weerde uit hoge academische functies, zoals bestuursorganen van universiteiten. Ten tweede werd een amendement in het parlement (de Sobranije) in stemming gebracht die de mogelijkheden van landeigenaren om grond vrij te kopen en te verkopen beperkt. Landeigenaren die hun land willen verkopen moeten hun eigendom eerst aan de staat aanbieden, die dan twee maanden de tijd zou krijgen om te reageren. Pas daarna zou men aan derden mogen verkopen. De SDS vindt dit in strijd met de grondwet, waarin is vastgelegd dat privé eigendom onaantastbaar is en wil het voorstel juridisch aanvechten. De SDS vindt het voorstel ook in strijd met de markthervormingen en vindt dat het voorstel de collectieve organisatie van de agrarische sektor bevordert.

In de zeer moeizaam vorderende hervormingen is de helft van de landbouwgrond teruggegeven aan de originele eigenaars. De landbouwsector is de enige sektor waar is geprivatiseerd. Meer dan 90% van de economie is nog in handen van de staat. Het gaat daarom in economisch opzicht niet erg goed met Bulgarije.

Tenslotte is er in Bulgarije in conservatieve ringen nogal wat commotie ontstaan over een Bulgaarse film waarin de gedwongen assimilatie van de Turkse Bulgaren aan de kaak wordt gesteld (onder andere de praktijk van de massale gedwongen bekerings tot het Orthodoxe Christendom). Volgens president Zjelev wilden de hervormde communisten de anti-Turkse campagne van de jaren tachtig vrij pleiten en de assimilatiecampagne in de ogen van de bevolking en vooral van de jeugd legitimeren (NRC Handelsblad 10/3).

MACEDONIË

De Verenigde Staten overweegt zijn troepenmacht van 570 man in Macedonië, die daar is gestationeerd om een uitbreiding van de oorlog in Bosnië naar Macedonië te voorkomen, uit te breiden in verband met de spanningen in Kroatië. Velen vrezen een nieuwe Servo-Kroatische oorlog, omdat de VN macht zou worden weggestuurd uit de Krajina (zie gebeurtenissen in het Voormalige Joegoslavië). De Clinton-regering had contingency-plannen gemaakt: de troepenmacht zou kunnen worden uitgebreid tot 5.000 man of zelfs tot een hele divisie van 13.000 man. Volgens de National Security Adviser, W. Anthony Lake, was de VS geen militaire interventie aan het plannen, maar zou men nog steeds vertrouwen op sancties en diplomatieke instrumenten. Het sturen van de "tripwire force" werd omschreven als preventieve diplomatie.

Naar aanleiding van het escalerende conflict over de illegaal opgerichte Albanees-talige universiteit in Tetovo neemt de bezorgdheid in binnen- en buitenland over de toekomst van Macedonië toe. De regering weigert de universiteit toe te staan en heeft enige mensen betrokken bij de organisatie gearresteerd. De enige concessie die de Macedonische regering heeft gedaan was de toezegging dat de College of Education in Skopje meer Albanezen zou toelaten. De rector van de College heeft dit echter, met steun van Macedonische intellectuelen, afgewezen.

Het conflict (zie halfjaaroverzicht en eerdere Infoscopen) heeft tot radicalisering aan beide zijden geleid. Abdurahman Aliti, de leider van de Albanese Partij van Democratische Voorspoed (PDP) die samen met een aantal gematigde Macedonische partijen in de regering zit, heeft inmiddels gezegd dat de tijd was gekomen om te overwegen het parlement en de regering te verlaten. Radicale Albanezen hebben bedreigd met Kosovoïsering: burgerlijke ongehoorzaamheid en de vorming van een ondergrondse parallelle samenleving, inclusief bestuursinstellingen, uitlopend op regionale autonomie of zelfs afscheiding van die gebieden waar de Albanezen in de meerderheid zijn (West-Macedonië en Skopje).

Kosovoïsering zou onvermijdelijk op een burgeroorlog uitlopen, waar vervolgens naar alle waarschijnlijkheid alle buurlanden zich mee zullen gaan bemoeien: Albanië uiteraard, Servië ten behoeve van de Servische minderheid, Bulgarije als beschermheer van de Macedoniërs en Griekenland vanwege hun problemen met Macedonië.

ALBANIË

Op 1 maart bracht de Duitse Bondspresident Herzog een bezoek aan Albanië. Herzog zei voor het Albanese parlement dat Duitsland Albanië zou helpen de betrekkingen met de EU te intensiveren. Hij zei ook dat Albanië zo snel mogelijk lid van de Raad van Europa moest worden. Albanië zou verder door participatie in het Partnership for Peace programma van de NAVO deel kunnen uit maken van het Europese veiligheidssysteem.

Herzog maakte ook enige relevante opmerkingen over de Albanese minderheden in het buitenland. Hij zei dat Duitsland de Albanese zorgen over de onderdrukking van landgenoten in de "Joegoslavische" provincie Amselfeld (Kosovo) deelde. Hij zei dat zonder regeling van de problemen aldaar Servië en Montenegro geen deel van de statengemeenschap zouden kunnen worden. Met het gebruik van de benaming "Amselfeld" maakte Herzog evenwel duidelijk dat Duitsland nog niets ziet in een onafhankelijk Kosovo. Dit benadrukte hij nog door zijn opmerking over de gewenste oplossing: "Wij willen een oplossing die zich verdraagt met het grondbeginsel van de onveranderlijkheid van internationale grenzen, die herstel van de autonomie voor Kosovo omvat". Wat dat betreft moest Albanië een matigende invloed uitoefenen op de Albanen in Kosovo, aldus Herzog.

Op 7 maart werd de partijleider van de Democratische Partij van president Sali Berisha, Eduard Salami, op aandringen van de president ontheven van zijn functie op een buitengewone partij-bijeenkomst met 46 tegen 664 stemmen. Salami had de regering bekritiseerd omdat deze het programma waarmee de DP in 1992 de verkiezingen won niet zou hebben uitgevoerd. Hij had bovendien opgeroepen om de nieuwe grondwet (waar Albanië al een tijdje mee bezig is) eerst aan het Parlement voor te leggen en daarmee door middel van een referendum aan

het volk. Berisha, die Salami van "destabiliserend en pro-socialistisch gedrag" beschuldigde, had eerder een grondwetsontwerp direct per referendum aan het volk voorgelegd, nadat het Parlement het ontwerp had afgewezen omdat het de president teveel macht zou geven en nadelige gevolgen zou hebben voor de Griekse minderheid. Dezelfde bezwaren zijn inmiddels geuit tegen het nieuwe grondwetsontwerp dat Berisha wederom direct aan het volk wil voorleggen. De invoering van een nieuwe democratische grondwet is een voorwaarde voor het toetreden tot de Raad van Europa.

Op 15 maart verklaarden Albanië en Griekenland, na een bezoek van de Griekse minister van buitenlandse zaken Papoulias aan Tirana, dat beide landen voornemens zijn een vriendschapsverdrag te ondertekenen. De betrekkingen tussen beide landen waren in 1994 verzuurd door een proces tegen een aantal leden van de Griekse minderheid in Albanië en de uitzetting van duizenden illegale Albanen uit Griekenland in reactie daarop. Griekenland beloofde Albanië economische steun. Beide landen hebben verder afgesproken dat er maatregelen zullen worden voorbereid voor de legalisering van de honderdduizenden illegale Albanen in Griekenland.

OVERIG NIEUWS

Griekenland stemde tot ieders verbazing in met het resultaat van de onderhandelingen tussen Turkije en de EU over een douane-unie. Er is ruim twintig jaar onderhandeld over een douane-unie tussen Turkije en de EU, maar dit werd steeds getorpedeerd door Griekenland, vanwege de slepende kwestie Cyprus. Griekenland is niet zomaar akkoord gegaan met de douane-unie. Het heeft daarvoor in ruil een aantal zware concessies bij de EU bedongen:

- de EU zal 800 miljoen gulden voor de herstructurering van de Griekse textielindustrie neerleggen;

- de passages in het akkoord met Turkije waarin stond dat de laatste op de hoogte zal worden gehouden van de politieke ontwikkelingen in de EU zijn geschrapd; en
- de EU heeft zich er op vastgelegd dat de onderhandelingen over de toetreding van Cyprus tot de EU zes maanden na de Intergouvernementele Conferentie van 1996 zullen beginnen.

Het laatste obstakel voor de douane-unie is het Europees Parlement (EP) dat zich altijd kritisch heeft uitgelaten over de mensenrechtenschendingen in Turkije.

De Raad van Ministers komt de bezwaren van het EP echter op de voorhand tegemoet door middel van een scherp geformuleerde verklaring over de mensenrechtensituatie in Turkije. Indien het EP niet dwars ligt staat de weg naar intensievere handelsbetrekkingen open en komt Turkije ook in aanmerking voor 1,7 miljard aan EU-hulp.

GEBEURTENISSEN IN ANGOLA
tot 19 maart 1995
-EEN SAMENVATTING-

101 MIDCie
Elgersma
sectie Afrika

VDG

DE VOORGESCHIEDENIS

November 1994 tekenden vertegenwoordigers van de verzetsbeweging UNITA en de voormalige marxistische regering van Angola voor de tweede keer een overeenkomst om een einde te maken aan een oorlog die 30 jaar heeft geduurd.

Een eerste poging van de VN om de partijen tot verzoening te brengen resulteerde in 1990 in het zogenoemde akkoord van Bicesse. Het vredesproces dat hiermee in gang werd gezet mislukte in 1992, toen oppositieleider Jonas Savimbi zijn verlies bij de presidentiële verkiezingen weigerde te erkennen.

Met bemiddeling van de VN werd een tweede poging gewaagd om de partijen tot elkaar te brengen. Eind november kwam het tot een akkoord. Dit akkoord voorziet in een bestand, ontwapening en demobilisatie van de meeste troepen, opbouw van een nieuw geïntegreerd

leger, mijnopruijing, transformatie van UNITA tot een politieke beweging en een minutieuze verdeling van belangrijke overheidsposities. Na voltooiing van dit alles, dient men nieuwe presidentsverkiezingen te organiseren.

Reeds nu echter is het bestand fragiel. In de honderd dagen die zijn verstreken sinds de ondertekening van het akkoord heeft men 200 schendingen van het bestand genoteerd. Tevens is er een felle propagandastrijd tussen de twee partijen. Beide partijen beschuldigen elkaar van schendingen van het bestand, het verstoppert van wapentuig en de heimelijke voorbereiding van een nieuw groot offensief.

25 maart moet de Secretaris-Generaal van de VN aan de Veiligheidsraad berichten of hij de situatie in Angola veilig genoeg acht om over te kunnen gaan tot het zenden van de beloofde 7.000 blauwhelmen. Dat deze beslissing niet eenvoudig is zal uit de volgende berichten blijken.

ALGEMEEN

In de eerste twee maanden van dit jaar zijn 104 mensen in Angola omgekomen aan de gevolgen van Cholera, terwijl bij 1725 mensen de ziekte is geconstateerd. De volgende provincies zijn het zwaarst getroffen: Benguela (vooral dorp Cubal), Luanda, Bengo, Cuanza Norte, Cuando Cubango en Namibe.

Gevechtshandelingen zijn gerapporteerd in alle delen van het land. Regeringsbronnen geven toe dat ze meer dan 200 man hebben verloren sinds de ondertekening van het vredesverdrag in november.

13 maart - In reactie op berichten dat zowel de regering als UNITA zich aan het herbewapenen zijn, stelt de speciale afgezant van de Secretaris-Generaal van de VN, Blondin Beye, dat men een betere controle zou moeten uitoefenen op het invoeren van nieuw wapentuig. Angola is één van de belangrijkste kopers van wapens op het Afrikaanse continent. De meeste wapens komen uit: Rusland, Brazilië, Noord Korea en Spanje; ook zijn er, zij het in mindere mate, wapens afkomstig uit Bulgarije, Israël, Oekraïne en de Tsjechische Republiek.

Half maart - Militaire analisten in Johannesburg stellen dat Angola dichterbij oorlog is dan bij vrede. Gedemilitariseerde zones van de UNITA worden door de regeringstroepen weer ingenomen. De VN heeft nog geen troepen die daadwerkelijke de DMZ's kunnen controleren. Zolang de situatie zo onstabiel is als op dit moment zal de VN niet tot het zenden van troepen overgaan. Binnen de UNITA zouden de 'valken' terrein winnen van de 'duiven'. Mocht de strijd weer losbarsten dan zal dat beginnen in de diamantrijke provincie Lunda Norte en de stad Cafunfo.

LUANDA

Volgens een verslaggever van Reuter zijn er in de week van 5 tot 12 maart twee Antonovs uit de Oekraïne aangekomen in Luanda. Wapens voor UNITA, daarentegen, zouden via Zaïre het land binnenkomen.

4 maart - De minister van buitenlandse zaken van Angola, Venâncio Moura, beschuldigt Savimbi dat hij zich niet houdt aan het akkoord van november omdat hij het niet zelf heeft ondertekend.

10 maart - De president van Angola, José Eduardo dos Santos, beklagt zich over het ultimatum dat gesteld is door de Secretaris-Generaal van de VN Boutros Boutros Ghali. Blauwhelmen zouden pas naar Angola gaan als de beide partijen voor de 25ste aan de voorwaarden uit het vredesakkoord hebben voldaan.

13 maart - Na een lange periode in ballingschap in Frankrijk te hebben geleefd is de 70-jarige onafhankelijkheidsstrijder Roberto Holden teruggekeerd naar Angola. Hij betreurt dat behalve de UNITA en de MPLA geen andere partijen hebben meegedaan aan de vredesakkoorden van november. Tevens bekritiseert hij de te grote macht van de regering en het gebrek aan vrijheid voor de pers. Vrede in Angola is slechts mogelijk als men pogingen doet een maatschappelijk middenveld op te bouwen, aldus Roberto Holden.

16 maart - President dos Santos erkent dat er een crisis is binnen zijn partij de MPLA. De radicale vleugel van de MPLA heeft kritiek op de economische politiek van de regering. De regering zou als 'leidende kracht' binnen de samenleving een grotere invloed moeten uitoefenen op de verschillende groepen van de oppositie, evenals de religieuze en humanitaire organisaties en de vakbonden. Volgens dos Santos is het falen van het economische beleid echter het resultaat van de burgeroorlog.

Als gevolg van de kritiek staat de premier van Angola, Marcolino Moco, onder zware druk. Hoewel de president nog niet zo ver wil gaan dat hij zijn eerste minister ontslaat, leidt de president wel reeds de ministerraad. Marcolino Moco heeft zich reeds enige malen beklagd dat hij niet al het vertrouwen van de president blijkt te hebben. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de premier tot het einde van het jaar in zijn functie kan blijven.

Regeringskringen zijn slechts eensgezind in hun beschuldigingen aan het adres van de UNITA dat deze zich zou voorbereiden op een nieuwe strijd. Volgens de regering zou nog steeds nieuw oorlogsmateriaal ingevlogen worden naar de stad Bailundo, het nieuwe militaire hoofdkwartier van UNITA. Onder de goederen zouden zich ook 'Kaspirs' (Zuidafrikaanse pantservoertuigen) bevinden.

NOORD-ANGOLA

5 maart - Gevechten zijn opnieuw uitgebroken rond de stad Uíge in het noorden van Angola. Uíge was de laatste stad die door de MPLA werd ingenomen voordat het staakt-het-vuren van kracht werd. De troepen staan er nog steeds op enkele honderden meters van elkaar opgesteld. De afspraak om voor 15 februari terug te trekken op enkele kilometers van elkaar is niet nageleefd.

De radio van de verzetsbeweging UNITA stelt dat de regering versterkingen laat aanvoeren per vliegtuig. VN bemiddelaar Beye heeft rond 1 maart gedreigd dat de VN de consequenties zal trekken als de twee partijen geen bewijs van goede wil afleggen binnen een week. Het is niet duidelijk wat voor consequenties Beye in gedachten had.

9 maart - Speciale afgezant van de VN, Blondin Beye, stelt dat UNITA zich nu terugtrekt uit de gebieden bij Uíge. Dit lijkt het gevolg van de maatregel van Savimbi die het gehele regionale commando van Uíge heeft vervangen om reden van insubordinatie.

13 maart - Generaal Chris Garuba, commandant van UNAVEM III, meldt dat regeringstroepen het verdrag van Lusaka schenden door gedemilitariseerde gebieden in het noorden van Angola in te nemen. Het gaat met name om gebieden, tussen Uíge en het 38 km ten zuid oosten van Uíge gelegen dorpje Negage: deze gebieden waren eerder verlaten door UNITA. Volgens Generaal Garuba heerst er een zeer grote spanning in deze en andere gebieden van Angola.

Wat betreft de grote spanning valt er, opmerkelijk genoeg, een ander geluid te horen bij Isaiás Samajuva, vertegenwoordiger van UNITA bij de onderhandelingen binnen de gemengde militaire commissie van UNITA en de regering. Volgens hem is de spanning tussen de twee partijen kunstmatig gecreëerd.

CABINDA

4 maart - UNITA zou 200 man geconcentreerd hebben in het district Miconge in het noorden van de noordelijke enclave Cabinda.

15 maart - Zeven personen hebben zich in de provincie Cabinda bij de autoriteiten gemeld als zijnde deserteurs van UNITA. Volgens hen zou UNITA oorlogsmateriaal in gereedheid brengen in verschillende punten van de provincie.

MIDDEN-ANGOLA

8 maart - Met 2 vliegtuigen worden nog eens 200 man troepen naar Kuito gebracht aldus functionarissen op het vliegveld van Luanda. Regeringstroepen zouden in de gedemilitariseerde zone in Kuito huiszoeken doen en mensen aftuigen.

ZUID-ANGOLA

3 maart - 5 werknemers van een buitenlandse firma die zich bezig houdt met het opruimen van mijnen zijn doodgeschoten tussen Benguela en Ganda. Een van de slachtoffers had de Duitse nationaliteit. Het is niet duidelijk wie verantwoordelijk is geweest voor de schietpartij.

4 maart - De gouverneur van de provincie Huila, Dumilde das Chagas Rangel, verklaart dat UNITA in zijn provincie jeugd recruteert voor zijn troepen.

7 maart - 82 Angolezen, voornamelijk vrouwen en kinderen, zijn omgekomen toen een coaster aan de grond liep zo'n 250 km ten zuiden van Luanda. Nog eens 100 mensen worden vermist. Er zijn 45 overlevenden.

BUITEN ANGOLA

13/14 maart - Een honderdtal Angolese studenten in Portugal houdt een protestactie

Tegenover de Angolese ambassade in Lissabon. De Angolese regering loopt zo'n 14 à 16 maanden achter met het uitbetalen van de studiebeurzen die deze studenten hebben toegezegd gekregen. Noch de Angolese regering noch de ambassade heeft een officiële reactie gegeven.

LUCHTVERDEDIGINGSSYSTEMEN: de SA-6 GAINFUL

101 MIDCie

Owi Danens

In de reeks over luchtverdedigingssystemen, die gesignaleerd zijn in voormalig Joegoslavië, wordt in deze aflevering de SA-6 GAINFUL besproken.

De SA-6 GAINFUL is een SAM (Surface to Air Missile) systeem tegen vliegende doelen op lage en middelbare hoogte. Een SA-6 eenheid kan de beschikking hebben over de volgende elementen:

- TEL's (Transporter Erector Launcher = een voertuig wat zowel dient voor het transport, het oprichten als het lanceren van 3 raketten).
- STRAIGHT FLUSH radarsystemen op hetzelfde rupsonderstel als de TEL's.
- ZIL-131 transloaders (= transport- en laadvoertuig) met op elk voertuig 3 raketten en aan de achterzijde een laadkraan.
- trucks (ZIL-157V) voor opleggers met op elke oplegger 6 raketten.

- BRDM-2U commandovoertuigen.
  - BTR-60 PU12 commando- en verbindingsvoertuig.
- aangevuld met een combinatie uit de volgende radars:
- FLAT FACE (Doelopsparing)
  - SCORE BOARD B (IFF-radar)
  - SPOON REST C ('Early Warning')
  - THIN SKIN B (hoogtezoekradar op KrAZ-255B)
  - LONG TRACK ('Early Warning' / Doelopsparing)

Een SA-6 batterij (bestaande uit 4 TEL's) kan op 2 manieren optreden, nl als onderdeel van een grotere eenheid of zelfstandig.

In voormalig Joegoslavië wordt veelal voor de tweede optie gekozen.

De oppervlakte van het gebied voor de opstelling van een SA-6 batterij is ongeveer 300 bij 300 m en er mogen in een straal van 500 m geen hoge obstakels voorkomen. De rupsvoertuigen met de raketten en de radar kunnen door zwaar terrein weliswaar hun opstellingen bereiken, maar zijn voor de herbevoorrading afhankelijk van de wielvoertuigen, waardoor de locatie toch aan enige beperkingen onderhevig is. Door de mobiliteit van het complete systeem zal veelvuldig verplaatst worden om ontdekking tot een minimum te beperken. De tijd, die nodig is om na een verplaatsing weer vuurgereed te zijn, bedraagt 5 - 15 minuten. In opstelling worden de 4 TEL's rond het radarvoertuig gegroepeerd, zodat in alle richtingen gevuld kan worden.

De raketten hebben een lengte van 6,2 m en een doorsnede van 33 cm. Het lanceergewicht is 550 kg, waarvan de gevechtshoofd 80 kg weegt. Deze kop is van het HE/FRAG (= 'High Explosive/Fragmentation')-type. Bij de lancering zorgt een vaste-brandstof motor voor de benodigde versnelling, waarna een vloeibare RAM-jet motor de aandrijving overneemt en de snelheid opvoert tot Mach 2,8. De vluchttijd over 30 km bedraagt 40 sec. Het bereik op lage hoogte is 28 km, op middelbare hoogte ca 45 km. De minimale afstand waarop een doel kan worden bevuurd is 3 km. De maximale hoogte is 15 km. Indien de raket door de STRAIGHT FLUSH radar wordt geleid is de minimale inzethoogte 100 m. Gebeurt de geleiding d.m.v. een aan de radar bevestigde TV camera, dan kunnen doelen op een hoogte van 50 m worden aangegrepen, waarbij dan evenals bij de SA-3 het doel zichtbaar moet zijn (LOS = Line Of Sight).

Van de raket is een gemoderniseerde versie gemaakt, die zich onderscheidt door een aantal ribbels aan de voorzijde van de raket. Door het hogere startgewicht is het maximale bereik op lage hoogten 24 km.

De STRAIGHT FLUSH radar bestaat uit 2 parabool-antennes, waarvan de bovenste, ronde antenne in de H-band (rond 5Ghz) werkt en via het scannen van sectoren doelen op lage hoogten probeert op te sporen, indien gevonden het doel volgt en aanstraalt. Het bereik van deze antenne is 28 km. De onderste antenne werkt in de G-band en is voor de doelopsporing op middelbare hoogte en EW (= 'Early Warning') en heeft een bereik van 55 - 75 km.

Verdere taken zijn het leiden van de raket middels radarsignalen en het volgen van de raket. Indien de radarstuursignalen gestoord worden kan de raket middels een TV-camera geleid worden. Het zwakke punt van het zelfstandig optreden is dat wanneer door storing of mechanische defecten aan het radarsysteem dit niet meer functioneert, de gehele batterij niet meer inzetbaar is.

In een volgend nummer worden de laatste 3 systemen (SA-7B, SA-9 en SA-13) onder de loep genomen.

COLOFON

INFO-SCOOP

Is een tweewekelijkse uitgave
van

101 MIDCie
Simon Stevinkazerne
MPC 13-D
Postbus 9012
6710 HC Ede

Telefoon:

ptt 08380 - 83056
mdtn 678 - 3056
fax 678 - 3057

Redactie:

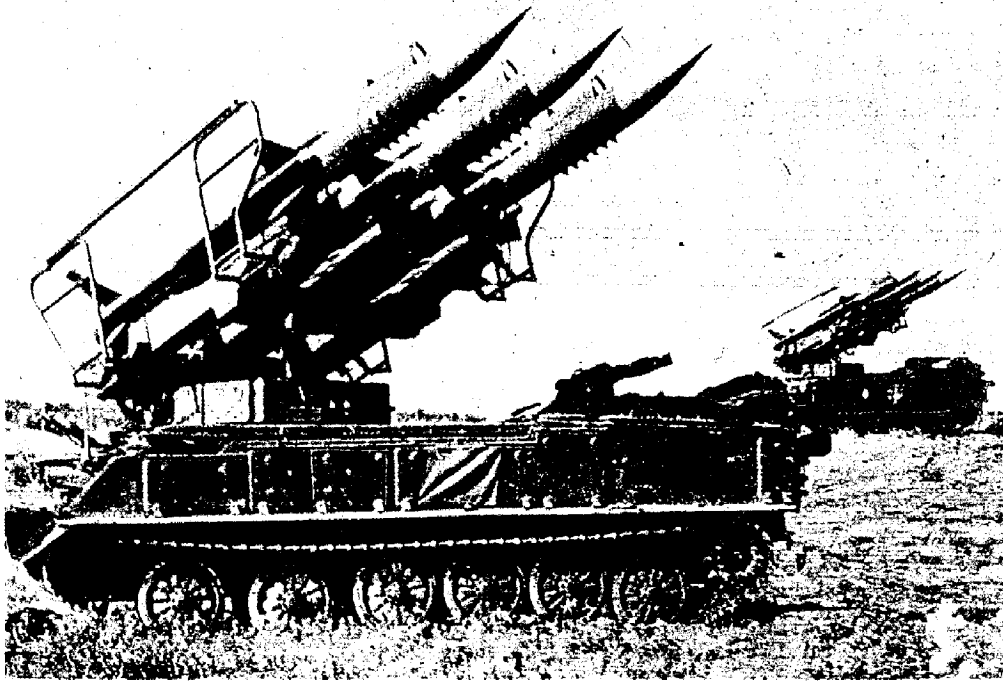
maj L. Hakvoort
ltnt Mori
ltnt Grootendorst

Vormgeving:

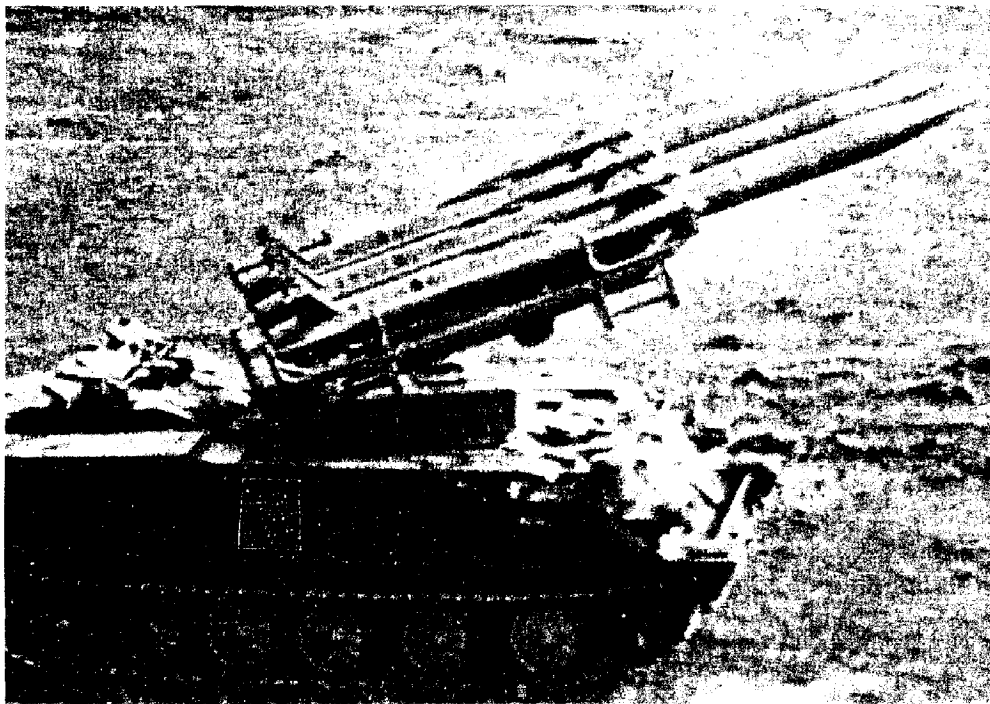
101 MIDCie

INFO-SCOOP wordt verzonden aan de secties 2 van bataljons en brigades alsmede al die onderdelen van de krijgsmacht welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.

Zij die INFO-SCOOP nog niet ontvangen maar dit wel wensen kunnen hierover contact opnemen met 101 MIDCie op bovenstaand telefoonnummer onder opgaaf van redenen waarom zij INFO-SCOOP wensen te ontvangen.

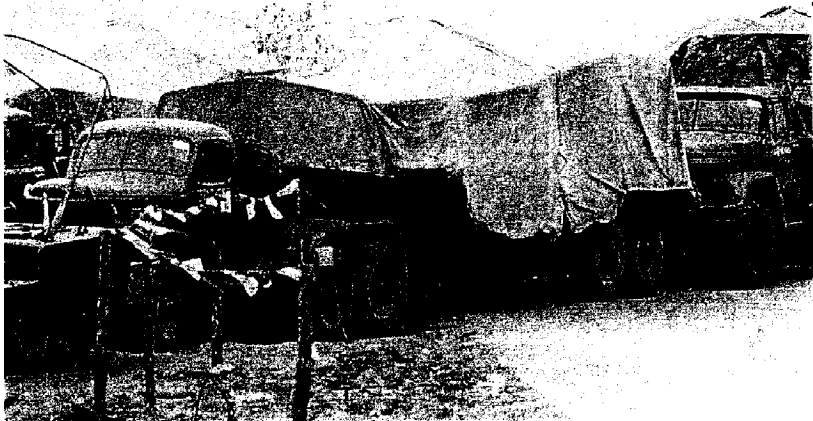
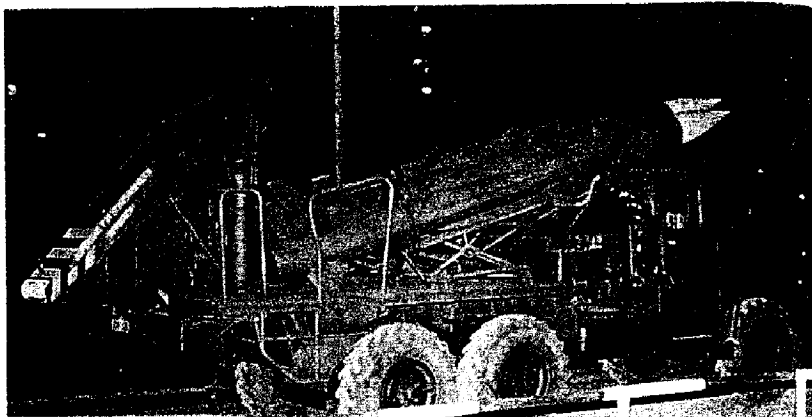

SA-6B Gainful

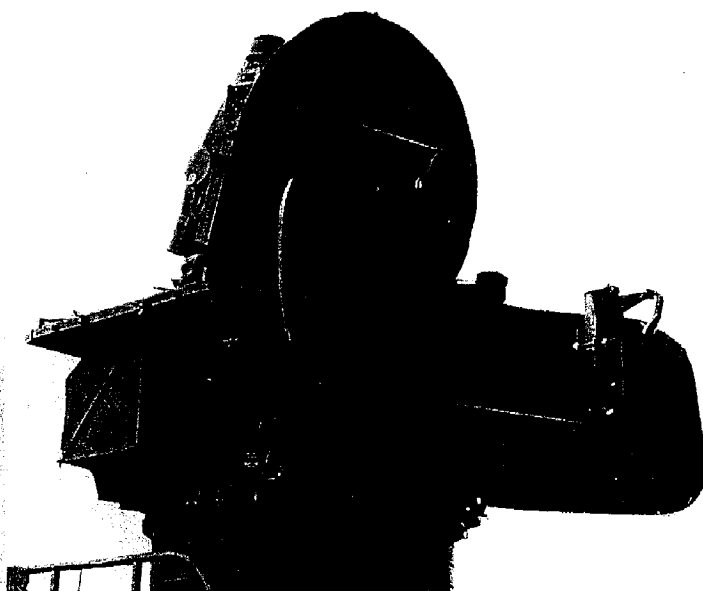
SA-6A Gainful

Herbevoorravingsvoertuig ZIL-131

Herbevoorravingsvoertuig

ZIL-157V met oplegger

Straight Flush